

Asia Tietokoneohjelma

Hakija A

Annettu 5.8.1993

Tiivistelmä Tekijänoikeusneuvoston lausunto tietokoneohjelmaan liittyvistä tekijänoikeudellisista kysymyksistä. Koska lausuntopyynnön kohde oli esitetyn materiaalin perusteella jäänyt riitaiseksi ja epäselväksi, tekijänoikeusneuvosto ei voinut ottaa kantaa lausuntopyynnön kohteeseen.

SELOSTUS ASIASTA

Kuntien keskusjärjestö A ry on 9.2.1993 päivätyllä kirjelmällään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa tekijänoikeudesta tietokoneohjelmaan.

A ry on toimittanut tekijänoikeusneuvostolle X:n kaupungin henkilöstöosaston A ry:lle osoittaman lausuntopyynnön, joka koskee liikunnanohjaaja Y:n tekijänoikeutta tietokoneohjelmaan ja virkasuhteen ulkopuolista toimintaa.

Lausuntopyynnöstä ja siihen liitettyistä asiakirjoista ilmenee tietokoneohjelman osalta seuraavaa:

X:n kaupungin liikuntatoimen piirissä oli kehitelty tietokoneohjelmana toteutettavaa kortistoa, jonka avulla ylläpidettäisiin tietoja esimerkiksi urheilu- ja suorituspaikoista, niiden varaustilanteesta ja urheiluseuroista. Lausuntopyynnön mukaan tietokoneohjelmana toteutettava kortisto kuuluu Y:n laatimaan atk:n kehittämissuunnitelmaan, jonka toteutuksessa Y toimi hyvin itsenäisesti muun muassa siitä syystä ettei liikuntatoimella ole ollut tarvittavia atk-laitteita. Tästä syystä lausuntopyynnön mukaan kortisto-ohjelmat ovat olleet vain Y:n käytössä.

Ensimmäisen version kortistosta tekivät liiketalousinstituutin datanomiopiskelijat ja Y toimi käyttäjän puolelta asiantuntijana. Ensimmäisen version ohjelmoinnin suorittivat datanomiopiskelijat ja Y osallistui esitutkimukseen, systeemin suunnitteluun ja käyttöönottoon. Y:llä ei lausuntopyynnön sekä siihen liitettyjen asiakirjojen mukaan ole dbase II/IV-ohjelmointitaitoa. Seuraavan version kortisto-ohjelmasta, varsinaisen

"C"-tietojärjestelmän, Y teki yhdessä veljensä kanssa vapaa-aikanaan. Veli toimi atk-asiantuntijana eli ohjelmoijana ja Y käyttäjäasiantuntijana eli Y selvitti mitä ominaisuuksia järjestelmän pitäisi kattaa. Y:llä ei liitteen mukaan ollut ohjelmointivalmiutta ("Clipper"). Lausuntopyynnön ja siihen liitettyjen liitteiden mukaan mahdollinen ristiriita X:n kaupungin ja Y:n välillä syntyy oikeudesta järjestelmän sisällön määrittämiin tietoihin.

Lausuntopyynnön mukaan Y on markkinoinut "C"-ohjelmistoa syksyllä 1991 perustamansa D -yrityksen kautta. Y:n yrityksen toimialana on lausuntopyynnön mukaan tietopalvelut ja liikunta-alan konsultointi. Ohjelmistoa on markkinoitu useisiin kaupunkeihin. Lausuntopyynnössä katsotaan, että Y:n markkinoiman ohjelmiston syntyvaiheet eivät ole tarkasti työnantajan tiedossa eikä myöskään se, onko työtä tehty työaikana vai työajan ulkopuolella. Edelleen todetaan, että on ilmeistä, ettei Y ole yksin pystynyt järjestelmää kehittämään, vaan on käyttänyt siinä ulkopuolista asiantuntijaa.

Y:n työtehtävät liikunnanohjaajan virassa ovat määräytyneet X:n kaupungin liikuntatoimiston johtosäännön mukaisesti. Lausuntopyynnön mukaan liikuntalautakunta oli nimennyt Y:n atk-asioiden yhdyshenkilöksi vuonna 1988.

Viitaten Y:n tehtäviin ja tekijänoikeuslain 40 b §:ään lausuntopyynnössä tiedustellaan kenelle kuuluvat selostettujen atk-järjestelmien tekijänoikeudet.

Y:n vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut Y:lle tilaisuuden vastineen antamiseen.

Y on toimittanut 17-sivuisen yksityiskohtaisen vastineen X:n kaupungin henkilöstösaston A ry:lle osoittamaan lausuntopyyntöön. Tietokoneohjelmasta vastineessa todetaan seuraavaa:

Y toteaa markkinoineensa vain yhtä ohjelmaa, jonka syntyvaiheisiin hän kiistää osallistuneensa. Y katsoo, ettei hänellä ole mitään osuutta myymänsä tuotteen kehittelyyn eikä hänellä ole tekijänoikeutta kyseessä olevaan atk-järjestelmään. Y:n markkinoimaa tietokoneohjelmaa ei ole ohjelmoitu clipperillä tai dbasella.

Y kiistää lausuntopyynnössä sekä siihen liitetyissä asiakirjoissa, erityisesti liitteessä 6, käsitellyn varsinaisen "C"-ohjelman vähäisessä määrin liittyvän hänen markkinoimaansa tietokoneohjelmaan. Y ei kiistä ehkä vähäisessä määrin vaikuttaneensa liitteessä 6 mainitun kortisto-

ohjelman ensimmäisen version syntyyn. Y kiistää sen sijaan osallistuneensa varsinaisen "C"-ohjelman kehittämiseen.

Edelleen Y kiistää olleensa osallisena atk:n kehittämissuunnitelman toteutuksessa.

Y katsoo, ettei hänellä ole oikeutta toimittaa tekijänoikeusneuvostolle ohjelmistoja tarkasteltavaksi.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntoon seuraavan.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa aluksi, että sekä lausuntopyynnössä että vastineessa on esitetty väitteitä, joiden arvioiminen edellyttäisi tapaukseen liittyvien tosiseikkojen selvittämistä, näyttökysymysten ratkaisemista sekä sopimusten tulkintaa. Näihin kysymyksiin tekijänoikeusneuvosto ei voi lausunnossaan ottaa kantaa. Tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan kuuluu tekijänoikeuslain (404/61) ja oikeudesta valokuvaan annetun lain (405/61) mukaan lausuntojen antaminen ainoastaan mainittujen lakien soveltamisesta. Tekijänoikeusneuvosto keskittyy lausunnossaan selvittämään asiaan liittyviä tekijänoikeudellisia näkökohtia. Asianosaisille ei tämän vuoksi ole varattu tilaisuutta esittää lisäselvitystä.

Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Laissa on esimerkkiluettelo, johon vuonna 1991 lainmuutoksen yhteydessä lisättiin tietokoneohjelma suojattavana teostyyppinä. Ennen 16.1.1991 tehtyihin teoksina suojattaviin tietokoneohjelmiin sovelletaan tekijänoikeuslakia sellaisena kuin se oli ennen lainmuutosta ja 16.1.1991 tai sen jälkeen luotuihin suojattaviin ohjelmiin uusia säännöksiä.

Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että tuote ylittää niin sanottuun teostasoon, millä tarkoitetaan sitä, että tuotteen tulee olla muodoltaan itsenäinen ja omaperäinen. Teostasovaatimuksen katsotaan yleensä täyttyvän, jos kenenkään muun kuin tekijän ei voitaisi olettaa päätyvän samantaiseen lopputulokseen, jos ryhtyisi itsenäisesti vastaavaan työhön. Tekijänoikeussuojan edellytyksenä ei ole muita vaatimuksia, eikä tuotteen kirjallisella tai taiteellisella tasolla esimerkiksi ole merkitystä. Laissa ei ole annettu tarkkoja sääntöjä teostason arvioimiseksi. Ratkaisu tehdään harkinnan perusteella yksittäistapauksittain.

Tietokoneohjelmassa tulee ilmetä sen tekijän luova ja omaperäinen panos ohjelmoijan tekeminä valintoina eri ratkaisuvaihtoehtojen välillä. Jos tie-

tojenkäsittelyongelmaan on olemassa ainoastaan yksi ratkaisu, johon päädytään mekaanisesti ulkoisten tekijöiden sanelemana, ei ohjelma ilmennä ohjelmoitsijan omaperäistä luovaa panosta eikä siten ylitä teoskynnystä. Teostasoon eivät yllä myöskään yksinkertaiset ohjelmat, jotka koostuvat sarjasta alan ammattilaiselle lähinnä itsestään selviä toimia, eivätkä yleisesti käytetyt ratkaisut (komiteanmietintö 1987:8, s. 177).

Tekijänoikeus on muodon suoja. Ideoita, systeemejä, logiikkoja, periaatteita tai tietoja ei sinänsä suojata, vaan muotoa jossa ne on ilmaistu. Täten tietokone-ohjelman perustana olevia algoritmeja, systeemiä, logiikkaa, periaatteita ja ideoita ei sellaisenaan suojata, vaan sitä muotoa jossa ne ilmaistaan. Suoja syntyy suoraan lain nojalla; rekisteröintiä tai muita toimenpiteitä ei edellytetä.

Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luojalle eli fyysiselle henkilölle. Jos kaksi tai useammat ovat yhdessä luoneet teoksen heidän osuuksiensa muodostamatta itsenäisiä teoksia, tekijänoikeus on lain 6 §:n mukaan heillä yhteisesti. Tietokoneohjelman tekijänä on pidettävä ohjelman toteuttamiseen tähtäävän, eri ratkaisuvaihtoehtojen harkinnan ja valinnan sekä varsinaisen ohjelmointityön tehnyttä henkilöä: systeemin suunnittelijaa tai ohjelmoijaa taikka molempia. Ohjelmasuunnittelun alkuvaiheessa tapahtuvaan ongelmanmäärittelyyn ja -rajaamiseen osallistunutta henkilöä ei siten voida pitää ohjelman tekijänä, ellei hän ole osallistunut luovalla panoksella itse ohjelman syntyyn.

Tekijänoikeuslain 27 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus voidaan luovuttaa kokonaan tai osittain. Tekijä voi siis siirtää taloudelliset oikeutensa toiselle, esimerkiksi juridiselle henkilölle. Oikeuksien siirtämistä koskevalta sopimukselta ei edellytetä määrämuotoa, joten kirjallinen, suullinen tai konkludenttinen sopimus voivat olla päteviä.

Tekijänoikeuslaissa ei ole yleistä säännöstä tekijänoikeuden siirtymisestä työ- tai virkasuhteessa. Jos teos on luotu työ- tai virkasuhteessa ja jos oikeuksien siirtymisestä ei ole nimenomaisesti sovittu, joudutaan tapauskohtaisesti harkitsemaan, onko tekijänoikeus siirtynyt kokonaan tai osittain työnantajalle. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota esimerkiksi työsuhteen tarkoitukseen ja työtehtävien sisältöön, teoksen tavanomaiseen käyttötapaan työnantajan toimialalla ja alalla vallitsevaan vakiintuneeseen käytäntöön tekijänoikeuden siirtymisessä.

Tekijänoikeuslakiin sisältyy poikkeussäännös, joka koskee tietokoneohjelmaan liittyvien oikeuksien siirtymistä työ- ja virkasuhteessa. Säännös lisättiin tietokoneohjelmia koskevan lainmuutoksen yhteydessä. Tekijänoikeuslain 40 b §:ssä säädetään, että jos tietokoneohjelma ja siihen välittömästi liittyvä teos on luotu täytettäessä työ- tai virkasuhteesta johdettavia työtehtäviä, tekijänoikeus siirtyy työnantajalle. Oikeuksien siirtymistä koskevaa säännöstä sovelletaan teoksena suojattavan tietokoneohjelman lisäksi tietokoneohjelman sisältämiin luetteloihin, taulukoihin ja muihin vastaaviin töihin, joissa on yhdisteltynä suuri määrä

tietoja. Säännöstä on lain 27 §:n 3 momentin mukaisesti sovellettava vain, jollei toisin ole sovittu.

Lain 40 b §:ää sovelletaan vain 16.1.1991 tai sen jälkeen luotuun tietokoneohjelmaan. Ennen tätä ajankohtaa luodun tietokoneohjelman osalta on kysymys ohjelman mahdollisesta siirtymisestä työnantajalle ratkaistava työ- tai virkasuhteen sisältöä sekä tekijänoikeuden siirtymistä koskevien yleisten säännösten ja oikeusperiaatteiden tulkinnalla.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, lausuntopyynnön kohteena olevasta tietokoneohjelmasta ja sen olemassaolosta on esitetty ristiriitaisia väitteitä. Koska tekijänoikeusneuvosto ei ole voinut tutustua sekä siihen tietokoneohjelmaan, jota tarkoitetaan lausuntopyynnössä sekä siihen liitetyissä asiakirjoissa, erityisesti liitteessä 6, että Y:n markkinoimaan tietokoneohjelmaan, tekijänoikeusneuvosto ei voi ottaa kantaa siihen, onko kyse samasta tietokoneohjelmasta. Edelleen tutustumatta kyseisiin ohjelmiin tekijänoikeusneuvosto ei voi ottaa kantaa siihen, onko kyse tekijänoikeuslain suojaamasta teoksesta tai teoksista.

Koska lausuntopyynnön kohde on tekijänoikeusneuvostolle toimitetun materiaalin perusteella jäänyt riitaiseksi ja epäselväksi, tekijänoikeusneuvosto ei katso aiheelliseksi käsitellä asiaa muilta osin. (jaosto)